

(Вечерње новости, 6. 9. 2011)

У организацији Хајнрих Бел Штифтунга за Хрватску и ове године је од 21. до 26. августа на Вису одржана Зелена академија. На њој су учесници, углавном из невладиних организација, али и са универзитета, као и независни појединци из Хрватске и са целог простора Југославије, разговарали на тему кризе политичке имагинације. Један од угледних гостију био је и Тарик Али, британски теоретичар, писац и активиста пакистанског порекла. Дуго година везан уз часопис "New Left Review", сетио се у овом окружењу и веза са редакцијом пријатељског часописа "Праксис", који је своју летњу школу одржавао на оближњој Корчули.

У свом првом обраћању говорио је о побунама у арапском свету, њиховим резултатима, перспективама и поукама. Исти дан увече наступио је у Хрватском дому у Вису у дискусији са Срећком Хорватом на тему побуна у Британији, а под насловом "Зашто овде и зашто сад?" Овај разговор водили смо између та два догађаја.

Тврдите да је садашња ситуација у арапским земљама, уз све разлике од једне до друге, упоредива са европским пролећем народа, које су одиграло углавном у 19. веку?

- Ситуација јесте упоредива. Арапски свет поседује сећање на своју политичку прошлост. Уствари, ради се о две успомене. Једна се односи на време када је то био један јединствени свет под Отоманским Царством. Био је то свет градова. Могли сте ићи у школу у Аману, па на универзитет у Каиро, Јерусалим или Дамаск. То није био проблем.

Нешто попут латинског средњовековља у Европи?

- Отприлике тако. А онда је дошао Први светски рат и империјалистичка подела арапског света на мале земље. Оно што Немци зову Клеинстадт политиком, а

Американци сада посвуда проводе. Тај свет променио је стање ствари за Арапе. Били су окупирани, почели су да се појављују националистички покрети који су желели да истерају стране силе. Много је нада полагано у те покрете и у идеју да ће они поновно ујединити арапски свет. Египћани су покушавали, али нису успевали. Још крајем 50-их година говорило се о три узастопна средишта арапског света: Каиру, Багдаду и Дамаску. Али никакво спектакуларно уједињење није се догодило. Остало је сећање на те борбе, народ је запамтио да је једном већ био скоро слободан. Младе генерације наследиле су та сећања од старијих. Као ни у 19. веку, није било организованих политичких странака. Постојали су интелектуалци, отпор према Империју, људи нису желели да служе страним силама и да буду од њих контролисани. Све су то сличности. Али највећа сличност је у брзини којом су се ствари одвијале. То ме највише подсећа на 1848. Од једне земље до друге, цело подручје захваћено је олујом. Наравно, знамо како је пролеће народа завршило у Европи. Било је сломљено. У арапском свету сада су на делу аналогни покушаји. Све су то сличности, али постоје и границе аналогije. Ми, наравно, живимо у другом времену.

Може ли се у побунама разликовати грађанска или чак буржоаска револуцију од социјалне или чак социјалистичке?

- Свака земља је другачија, али борба за слободу, ако то тако назовемо, за демократске слободе, свуда је на делу. Ради се о незавршеним револуцијама, које немају прилику да се заврше јер националисти не желе да иду до краја. Мислим да ортодоксна стаљинистичка левица сноси много одговорности за садашње стање. Често замишљам шта би се догодило да се у Совјетском Савезу после револуције изградила демократскија структура власти, да су биле дозвољене странке које прихватају совјетски систем, али не и сваки потез бољшевика. Да ли би се ствари одвијале другачије, па када би се Немци наметали као спасиоци, би ли постојао модел за трећесветске земље, истовремено социјалан и демократски? Али то се никад није догодило. Постојале су једнопартијске државе, често и радикалне, јер су оне такве кад си револуционаран.

Проблем Трећег света у прошлости били су и режими који су били карикатура социјалистичке идеје?

- Карикатура већ постојеће карикатуре. Зато је борба за демократске слободе врло важна за тај свет. Неки од доминантних слогана у Египту и Тунису - то су били захтеви за радом, независношћу од државне самовоље и за релативно праведном надницом од које се може живети. То садржи елементе социјалног програма. Али не у облику

солидарног класног покрета који ће организовано наступати све до испуњења својих захтева. То се није догодило.

Стално наглашавамо како је свака земља посебна. Узмимо примере Египта и Туниса.

- Тунис је релативно малена, а Египат велика земља у арапском свијету, значајна по својој снази, идстоји и геостратешком положају. Левица је у Египту мала, али са дугом традицијом деловања и врло активна, па има прилику, успе ли се организовати одоздо, као странка новог покрета. Мој осећај је да ће, ако се буду одржали регуларни избори, у Египту на власт доћи некаква комбинација Муслиманске браће и војне власти, све благословено из Вашингтона. Кад се то догоди, постојаће прилика за опозицију. Јер се неће битно променити структура друштва, његова економија итд. А то ће онда, пре или касније, произвести нови покрет. У том сам смислу оптимистичан што се тиче Египта, мислим да ће се отварати нове могућности.

Народ види како су западни вође некохерентни у својој политици, менајући у трену квалификације појединих режима. Ко је пријатељ Запада, а ко диктатор постају тактичке одлуке у служби нових неправедних стратегија. Посебно стрши нерерфлектоване данашњег стана Покрета несврстаних. Не ради се само о чињеници да је Југославија била један од иницијатора тог покрета већ и о везама насталих земаља с њиме. А тема Зелене академије је "криза политичке имагинације"...

- Те имагинације нема нигде у Европи. Несврстани покрет је у Њорсокаку. Земље које су стварно несврстане сада су оне у Јужној Америци. Бити несврстан данас значи не пристати на оно што говоре Американци. Наравно, у неким стварима можеш се и слагати с њима. Али, кад се не слажеш, онда то и кажеш. У томе је сад велика разлика између Јужне Америке и Европе. Чавез се упорно противи америчким одлукама у Савету безбедности УН, саветује америчким грађанима да читају Ноама Чомског. А тога овде нема!

Не, ми се евроатлантски "интегришемо".

- Тај проблем стоји и у центру кризе европских интеграција. Сетимо се да су на њиховом

почетку, у доба Де Гола, постојали планови за Европу као "несврстану", независну силу између две суперсиле. Али, после пропасти СССР, сав тај свет се урушио. Сада независност Европе може значити само независност од САД. Тога су се уплашили и у Европи и у САД. Између осталог, зато је и одлучено да се ЕУ прошири до толиког обима да остане само економска заједница. Све друго постаје бесмислено.

На једној конференцији на коју су ме позвали, организованој од Запатерове владе у Шпанији, изнео сам своје мишљење о томе. Рекао сам да, ако желе да организују примерену социјалну Европу, морају поново да почну испочетка. А то значи креирати нове институције и праксе које не би биле неолибералне, већ барем социјалдемократске. Онда би народе требало питати да ли се слажу с тим. Е да, и из свега би требало искључити Велику Британију јер она је вазалска држава. То је изазвало смех, али ја се нисам шалио. Још је Де Гол видовито рекао да, ако припустите Британију, то је крај идеје Европе.

Што онда саветујете југословенским земљама?

- Мој вам је савет: погледајте шта се догађа у Грчкој. Она је, као и ви, део Балкана. Ако желите да напредујете, упркос траумама последњих грађанских ратова, ја бих вам саветовао да се потрудите око стварања балканске федерације. Заједно са Грчком и другим балканским државама. Не као понављање грешака Југославије, већ као нешто ново и боље. А за то је потребно радити на стварању потребних структура. Слични проблеми настаће и у другим деловима свијета, али и Европе. Јер ја не видим како би овакво стање у ЕУ могло да потраје. Кључна земља ЕУ сад је Немачка. Колико дуго ће она још пристајати на то да не буде историјска нација? Пре или касније - а боље би било да то изведу интелигентни и разумни људи - Немци ће схватити да не морају да буду атлантски оријентисани. Зашто не би били у једнако добрим односима са САД, али и Кином и Русијом? Зашто би били заточени у атлантизму? Велики проблем, луцкастост уствари, јесте да су социјалдемократе и зелени у Немачкој највећи атлантисти.

Сви су они сада, прије свега, неолиберали.

- По мом мишљењу, Јошка Фишер је пример таквог неверојатно реакционарног зеленог политичара. Потпуно у сфери америчког утицаја. А то је глупо и са становишта немачког и са становишта америчког интереса. Зар не би и Американцима било боље да у Европи постоји земља која би им рекла: ово вам не ваља, боље би било овако?

Кад смо већ у великој геополитици, треба приметити колико енергије ЕУ троши да би Турску показала подобном или неподобном за европске интеграције, док истовремено уопште нема дискусије о Русији као европској земљи?

- То је напросто лудо. Као што је лудо било дозволити да се распадне СССР. Све је то повезано: да се није распао СССР, мислим да се ни Југославија не би распала. Но, још горе је што су се ти распади догодили на тако ружан начин. Сад Путин каже да жели створити Евроазијску унију, па можда Турској понуди учешће у њој. Њихови међусобни односи тренутно уопште нису лоши.

Кад говоримо о недавним немирима у Лондону, отвара се огромни проблем раскорака између рефлексивне, интелектуалне и политичке левице на Западу. Ствари се догађају више-мање спонтано, изван било како организованих политичких покрета, који су способни само да накнадно реагују?

- Потпуно сте у праву. Ерупција која се догодила у Британији, у много градова, а не само у Лондону, била је револт неподобних. Инстинктивна побуна. Она није имала разрађен скуп мотива. Није била политички организована. Већина судионика били су млади људи у доби од 18 до 20 година. Они гледају шта се догађа у овој земљи. А догађа се то да је друштвена неједнакост у Британији постала неподношљивија под Блером и Брауном него што је била под Тачеровом. Потпуно разарање социјалне државе кроз приватизације и претварање Лондона у престолницу финансијског капитала. Банкарски који себи исплаћују плате и бонусе који су потпуно опсцени. Парламентарни заступници који варају не би ли добили већи поврат трошкова. Народ све то види! Људи, па и сиромашна деца све то гледају на телевизији. Они нису глупи да не би могли повезати шта се догађа. У сиромашном делу Лондона полиција је убила црног дечака. Било је то планирано убиство. Догађаји подсећају на оне у Француској од пре неколико година. Побуна је било и пре у Лондону. То није велико изненађење. Али сада су размере неједнакости пуно горе од оних у 80-им, када су се догодиле последње побуне. Друштво цело време одашиље поруче: ми смо потрошачко друштво, купујте, купујте, купујте! Деца себи то не могу да приуштите, па узимају ствари из продавница. Проваљују и односе ствари. Највише су страдале продавнице са мобилним телефонима и патикама. И то је све. Нису пљачкане златаре. Па ипак бес британског естаблишмента био је велики.

А где су биле све те леве странке, велике и маргиналне, небројене невладине организације, да барем укажу на проблеме?

- Знате, како је рекао Колин Пауел док је био државни секретар о невладиним организацијама? Рекао је да су оне свугде у свету "наша" пета колона. Ти људи су плаћени да одустају од политике.

Продужена рука неолибералне државе, каже словеначки социолог Растко Мочник.

- Тако је. Купиш неке људе, институционализујеш друштво огромних неједнакости надајући се да они на дну неће проговорити. Већина структура само зато и постоји. Млади у Тунису вичу - кад добију прилику да их чују у медијима - да су без посла, без могућности да раде. Они виде незапосленост као велики проблем. Млади у Лондону на неки су начин резигниранији: немамо посла нити ћемо га икад имати. Живимо од државне помоћи. Да ли је овакав живот вредан живљења? Убијате нас, ми насилно реагујемо. Можда је то погрешно, али ми се тако осећамо, ми вас кажњавамо за оно што нам чините.

Шта ће бити са пројектом социјализма за 21. век ако ћемо само увек изнова констаовати кризу свих организационих облика на левици?

- Осим у Јужној Америци. То је интересантан модел. Он се не може дословно пресликати на арапски свет или на Европу, али се неки елементи могу преузети.

Да ли би требало градити јаку странку левице и улазити у парламентарне борбе, како то ради Дие Линке у Немачкој?

- То је добар пример. Али и та странка је сувише традиционално структурирана. А млади људи данас не желе масовно да улазе у строго хијерархизоване организације. И то се мора акцептовати. Нарочито ако видимо да их осећај често не вара. Да су их структуриране странке небројено пута издале. Кад покушавате да мобилишете људе у невелике организације, мале групе, они су неповерљиви: ви ћете нас издати! То је цинизам времена са којим је тешко изаћи на крај и дати јасан једнозначан одговор на проблеме организације. У свом предавању наводим пример: да Александрија припадне својим грађанима бар на недељу дана, они би показали како се то ради, како се људи

Европа је заточеник атлантизма

Пише: Тарик Али

среда, 07 септембар 2011 07:06

организују и колективно раде у сваком од градских квартова. Било би то предивно искуство. Али за њега је потребно 60 социјалиста, можда не више, на власти.

(Новости)